

Pripremite se za svoju penziju, u Švicarskoj ili u inostranstvu

Vodič za imigrante

L a u s a n n e

Urednik

Bureau lausannois pour
les immigrés-BLI

Sastavio/la

Katja Haunreiter,
Profesorica, Visoka
škola za socijalni rad i
zdravlje - EESP u
saradnji sa BLI i
Agencijom za socijalna
osiguranja grada
Lozane

Dizajn

DADA design,
Myriam Jung

Štampa

Courvoisier-Attinger
Arts Graphiques SA

Prijevod

Interserv SA Lausanne

© BLI-Ville de
Lausanne, maj 2018

Ured za imigrante u Lozani (BLI) iskreno se zahvaljuje gospodi Katji Haunreiter,
profesorici prava, za njen rad na uredništvu i popularizaciji, te za njen veoma važan
doprinos našim "radionicama za pripremu za penziju".

Sadržaj

Edito	4	
Uvod	5	
1. Tri stuba u Švicarskoj	6	
2. Penzija u smislu prvog stuba (LAVS)	9	
3. Penzija u smislu drugog stuba (LPP)	20	
Prvi i drugi stub ukratko	25	
4. Dodatne prednosti za prvi stub (LPC do AVS)	26	
5. Penzija u smislu trećeg stuba (LCA)	30	
6. Fiskalni aspekti vezani za dob za penziju	34	
7. Napustiti Švicarsku u dobi za penziju	36	
8. Prednosti za starije osobe u Lozani i u kantonu Vaud	40	
9. Korisne adrese po abecedi	46	
10. Glosar	50	

Edito

Stupanje AVSa na snagu neosporno je jedan od najvećih društvenih napredaka u našoj zemlji u dvadesetom vijeku. Ipak, između 1918. i 1947. debate su trajale da bi, na kraju, u januaru 1948., dovele do isplate prvih penzija AVSa. Taj društveni napredak označava i to da je penzija sada prepoznata kao važna etapa u životu, tokom koje je moguće dostojanstveno živjeti.

Ipak, tokom posljednjih godina, snažne debate o socijalnoj skrbi, radilo se o penziji ili njenom finansiranju, ponovo, bez zaustavljanja, zauzimale su javno mjesto, a njihov su fokus pitanja vezana za demografsku starost. U tom kontekstu kretanja naprijed, gdje ostaju mnoga pitanja o budućnosti našeg penzionog sistema, pojavila se ova publikacija. Namijenjena, prije svega, migrantima, ova publikacija postoji na sedam jezika (albanski, engleski, bosanski, španski, francuski, talijanski i portugalski), kako bi naš kompleksni penzioni sistem postao dostupan. S naše tačke gledišta, omogućavanje da napravite dobre izbore u vrijeme penzije takođe znači korak više ka jednakosti u šansama za dobrobit svih onih koji su doprinijeli ekonomskom razvoju naše zemlje, a posebno glavnog grada kantona Vaud u kome 42% stanovništva nema švicarski pasoš.

Jer doprinijeti tome da se vama olakša razumijevanje pitanja vezanih za vašu buduću penziju, obrađivati specifična pitanja koja vas se tiču kao migranta i omogućiti vam da mirno živite ovu životnu etapu su osnovni ciljevi ove publikacije. Sastavljena na jasnom jeziku, sa konkretnim primjerima i korisnim adresama, ova će publikacija, bez sumnje, pomoći svim starijim stanovnicima i stanovnicama Lozane da se pripreme za penziju koji god pasoš da imaju.

Među mnogim drugim, ova inicijativa svjedoči o angažmanu uprave grada Lozane u korist njegovih starijih osoba sa ciljem socijalne kohezije. Ovaj odlučni angažman će se još više pojačati članstvom grada Lozane u svjetskoj mreži Gradova prijatelja starijih osoba.

Poštovani čitaoče i čitateljice, vama koji ćete uskoro otići u penziju, želim vam da ovu novu životnu etapu živite sa strašću, u zdravlju i sreći.

Oscar Tosato,
općinski savjetnik
direktor za sport i socijalnu koheziju

Uvod

Nova etapa života

Danas penzija označava početak jedne nove etape života, nudeći razne mogućnosti u skladu sa načinom života, porodičnom situacijom, te socio-ekonomskim uslovima svakog ponaosob. Ipak, definitivni prestanak unosne aktivnosti, koja se često obavlja decenijama, može predstavljati veliku prepreku. Pametno je uzeti vremena i razmisliti o konkretnim pitanjima koja su vezana za tu promjenu statusa, koliko na pratkičnom toliko i na finansijskom planu.

Prije prevazilaženja te etape, trebate pažljivo uzeti u obzir novu ličnu organizaciju, po mogućnosti zajedno s vašim bližnjima, prema vašem načinu života i vašim mogućnostima. To je prilika da se zapitate o vašim prioritetima kada se radi o mjestu stanovanja, zdravlju, rekreaciji. Može biti i prilika za rješavanje pitanja koja se tiču kolektivnog angažmana, na primjer u formi dobrovoljnih aktivnosti.

Danas, raspon usluga koji ima za cilj da vam omogući da što bolje pripremite vašu penziju organiziraju uposleni i aktivne oraganizacije u korist starijih. Od 2013. Ured za imigrante u Lozani (BLI), u saradnji s brojnim partnerima, uspostavlja "radionice za pripremu za penziju" nami-

jenjene stanovnicima i stanovnicama Lozane koji nemaju švicarski pasoš, u dobi između 60 i 65 godina. Ove radionice imaju za cilj uvesti ih u švicarski penzioni sistem i omogućavaju im da riješe specifičnije aspekte prema zemlji porijekla učesnika.

Ovim se objavljuje produženje tih radionica koje su naišle na veliki uspjeh. Dakle, BLI informiše kako da sebi učinite period penzije srećnim i bliskim vašim očekivanjima. Da biste do toga došli osnovni aspekti su poznavanje važećih pravilnika o penziji u Švicarskoj, prava i obaveza koji proističu iz njih kao i koraka koje treba prethodno poduzeti. I nešto što ne smijete nikako zanemariti: informisati se o vašoj budućoj finansijskoj situaciji.

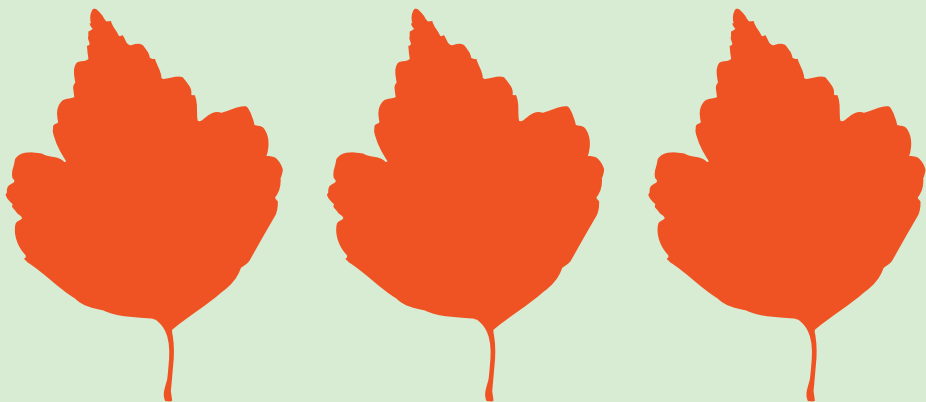
Svaki životni put je zaseban... Ali brojne organizacije koje rade u korist starijih spremne su pratiti vas na vašem putu.

Gabriela Amarelle,
delegat za integraciju

1.

Tri stuba u Švicarskoj

1. Pojam rizika

Tokom svog života, svako ljudsko biće se suočava sa raznim rizicima: posebno se radi o bolesti, nesrećama, invaliditetu ili nezaposlenosti.

Kada se ovi rizici dogode, osoba se može naći ne samo u osobnim teškoćama, već i finansijskim.

Kako bismo ograničili posljedice tih životnih opasnosti, stvorena su različita, posebno socijalna, osiguranja: u principu, putem obaveznih uplata premija i doprinosa, osoba može iskoristiti, često novčane, prednosti koje će joj pomoći da prevaziđe iskušenja sa kojima se suočava.

2. Sistem zvani "tri stuba"

a) Princip

Član 111 podstav. 1 Federalnog ustava predviđa da "Konfederacija poduzme mjere kako bi osigurala dovoljnu starosnu, porodičnu i invalidsku penziju. Ta penzija počiva na tri stuba, koji su starosna, invalidska i porodična penzija, profesionalna penzija i individualna penzija".

b) Rizici

Putem ovog sistema, radi se o uspostavljanju sistema koji omogućava ograničavanje finansijskih posljedica koje proizilaze iz pojavljivanja tri precizna rizika:

- **Starost:** potrebno je osigurati prihode osobama koje dostižu starost za penziju kako bismo im nadomjestili, bar djelomično, platu ili honorare koje su imali do trenutka penzije;

- **Gubitak podrške:** prerana smrt jedne osobe lišava njene bližnje (supružnika ili registrovanog partnera i djecu do 25 godina ukoliko studiraju) finansijskih sredstava, što je potrebno nadomjestiti penzijom za udovicu/udovca i siročad;

- **Invaliditet:** ukoliko se dogodi zdravstveni problem koji će za posledicu imati trajnu nemogućnost obavljanja posla ili ostvarivanja svakodnevnih zadataka, tu je teškoću potrebno ublažiti mjerama rehabilitacije ili isplatom penzije.

c) Pokrivanje rizika

Švicarski zakon predviđa da se ova tri rizika moraju pokriti, u principu kumulativno,

- **Prvim stubom,** koji čini starosno i porodično osiguranje (LAVS) i invalidsko osiguranje (LAI) i koji se tiče ukupnog domaćeg stanovništva koje legalno boravi u Švicarskoj: odgovornost za ta osiguranja preuzima država koja osigurava prikupljanje doprinosa koji iz toga proizilaze.

- **Drugim stubom,** koji predstavlja profesionalna penzija (LPP) i koji je općenito rezervisan za zaposlenike prije povezivanja

za penzijski fond; odgovornost za ovaj stub preuzimaju poslodavci.

- **Treći stub**, na osobni trošak, na primjer u obliku životnog osiguranja (LCA), na koji se može prijaviti bilo ko ko posjeduje dovoljna novčana sredstva; ovo spada u individualnu odgovornost.

Prva dva stuba se odražavaju putem obaveznih socijalnih osiguranja, treći eventualnim privatnim osiguranjem koje je izborno i koje će zavisiti od mjesečnih primanja osobe.

Paul, osoba koja uređuje pejzaž u firmi Fleurs SA, umro je u dobi od 49 godina od raka. Iza sebe je ostavio suprugu i dvoje djece od 15 i 17 godina.

Njegovi bližnji će dobiti porodičnu penziju i od kompenzacijskog fonda (prvi stub LAVS) i od penzijskog fonda (drugi stub LPP) s kojima je Paul bio povezan.

Da je Paul unajmio privatno osiguranje, posebno životno osiguranje (LCA), njegova žena i djeca dobili bi i dodatak u kapitalu koji bi osigurala osiguravajuća kuća koju je on sam odabrao.

Ako iznosi kojima raspolaže jedna osoba zahvaljujući ovom sistemu nisu dovoljni za pokrivanje osnovnih potreba (LPC), pored penzija koje se plaćaju moguće je dodjeljivanje i dodatnih usluga (vidi stranicu 27).

2.

Penzija u smislu prvog stuba (LAVS)

1. Dob za penziju: općenito

U Švicarskoj, penzija u smislu prvog stuba dostiže se u dobi od 64 godine za žene i 65 godina za muškarce¹: radi se o dobi za penziju, pravo na penziju stiže se prvog dana mjeseca koji slijedi nakon napunjene ove dobi. Penzija se uplaćuje svakog 20. u mjesecu.

Od trenutka kada osiguranik dođe u ovu dob, njegova/njena obaveza da doprinosi socijalnim osiguranjima iz 1. (LAVS) i 2. (LPP) stubova prestaje, osim ukoliko nekim radom ostvaruje prihode².

Nasuprot tome, penzija ne utječe na obavezu da, na primjer, imate zdravstveno osiguranje: svaka osoba koja živi u Švicarskoj, bez obzira na dob, mora biti osigurana od bolesti (LAMal) kako bi njeni troškovi u slučaju bolesti bili pokriveni, nakon plaćanja odabrane franšize i udjela. Ured za zdravstveno osiguranje kantona Vaud (OVAM) obavještava o pravu da dobijete finansijsku pomoć za plaćanje mjesečnih računa za liječenje (vidi poglavlje 9, str. 46).

Ana-Maria slavi 64. rođendan 17.01.: njeno pravo na penziju iz prvog stuba nastaje 01.02. a prva penzija biće joj uplaćena 20.02.³.

Sven slavi 65. rođendan 01.09.: pravo na penziju iz prvog stuba ostvaruje 01.10. a prva penzija biće mu isplaćena 20.10.

2. Dob za penziju za osobe koje ne obavljaju profesionalnu aktivnost

Švicarski sistem predviđa da svako mora doprinostiti penzijskom osiguranju (LAVS), invalidskom osiguranju (LAI) i osiguranju od gubitka primanja u slučaju službe i majčinstva (LAPG) od trenutka:

- kada majka počne zarađivati svojim radom, te ukoliko je starija od 17 godina⁴: na primjer, mladi ljudi na obuci plaćaju svoje doprinose na taj način;
- ona ima više od 20 godina⁵ i ne radi nikakvu aktivnost za novac: tako čak i studentice moraju doprinostiti tim osiguranjima.

Doprinos koji se plaća tokom perioda nezaposlenosti zove se "minimalni⁶", što znači da je to iznos od oko 500 CHF godišnje za:

- a) studente(ice) do 25 godina;
- b) osobe koje primaju socijalnu pomoć.

U posljednje vrijeme, iznos dugovanih doprinosa određuje odgovarajući kompenzacijski fond, na osnovu mogućnosti i primanja dobijenih od penzija, osim onih koje su primljene na osnovu invaliditeta⁷ i dodatnih usluga (LPC). Iz toga proizilazi da će jedna osoba koja je tražila isplatu svoje starosne penzije unaprijed morati nastaviti plaćati doprinose AVS-AI-APG do dobi za

1 Čl. 21 LAVS

2 Čl. 3 LAVS

3 Čl. 72 RAVS

4 Čl. 3 podstav. 2 lit a LAVS; već od 01.01. nakon 17. rođendana

5 Čl. 3 podstav. 1 LAVS; već od 01.01. nakon 20. rođendana

6 Čl. 10 podstav. 2 LAVS

7 Čl. 28 podstav. 1 RAVS

penziju, 64 godine za ženu i 65 godina za muškarca.

Ovaj kompleksni sistem omogućava da se izbjegnju praznine u doprinosima, praznine koje utječe na ljestvicu penzije i iznos koji mogu primati osiguranici(ce).

Ipak, treba imati na umu da se za neke osobe “smatra da su platile doprinose” iako nisu ništa uplatile. Tako se za osobe čiji je supružnik ili registrovani partner uplatio(la) najmanje dvostruki minimalni doprinos smatra da su izvršile uplatu⁸.

Nakon rođenja djeteta, brojni roditelji odlučuju da će jedno od njih ostati kod kuće na nekoliko mjeseci ili na nekoliko godina. Tokom tog vremenskog razdoblja, roditelj bez radne aktivnosti neće direktno doprinostiti: švicarski zakon smatra da je on(a) doprinio(la) preko svog partnera kada je on(a) zaposlen(a) u firmi ili je nezavisni(a) radnik(ca).

Tako, ako osoba nikako ne radi, osoba može pokušati dobiti starosnu penziju u smislu prvog stuba (LAVS) kada za nju dođe vrijeme jer je i ona doprinosila obaveznim socijalnim osiguranjima, bilo osobno, bilo preko svog partnera(ice)⁹.

Klaudija nije radila od rođenja svog prvog djeteta, te se porodici posvetila tokom 30 godina.

Ona sada ima 63 godine i udata je za Havi- jera koji ima 60 godina i koji je državni uposlenik u kantonu Vaud. Ona će 64 godine napuniti 17.11.

Već od 01.12. ona će moći dobiti starosnu penziju u smislu prvog stuba (LAVS), čak i ako godinama nije radila.

3. Penzija unaprijed

a) Starosna penzija iz prvog stuba (LAVS)

Penziju je moguće dobiti i unaprijed¹⁰, najranije u dobi od 62 godine za žene i 63 godine za muškarce. Međutim, krajnji iznos te penzije će biti nešto niži, tj. od:

- 6,8% (godinu dana ranije) do
- 13,6% (dvije godine ranije).

Penziju možete dobiti samo cijelu godinu unaprijed: penziju iz prvog stuba (LAVS) nije moguće tražiti npr. šest mjeseci unaprijed.

b) Penzija most

U kantonu Vaud, kada jedan(na) osiguranik(ca) nema pravo ili više nema pravo na dnevnicu od osiguranja od nezaposlenosti, moguće je, u nekim slučajevima, dobiti isplatu penzije zvane most u dobi od 62 godine za žene i 63 godine za muškarce, a sve u cilju pokrivanja vremenskog jaza do dobi za starosnu penziju bez da morate tražiti soci-

8 Čl. 3 podstav. 2 LAVS

9 Čl. 3 podstav. 3 LAVS

10 Čl. 40 LAVS - čl. 56 podstav. 2 RAVS

jalnu pomoć ili bez da morate tražiti penziju unaprijed iz prvog stuba (LAVS).

U nekim situacijama, pravo na penziju most možete ostvariti u dobi od 60 godina za žene i 61 godinu za muškarce.

Uslovi ostvarivanja takve penzije određuju se individualno, u zavisnosti od detaljne finansijske situacije osiguranika(ce), dobro je u takvim situacijama kontaktirati regionalni centar za odluke o penziji most (vidi poglavlje 9, str. 46)

c) Odgađanje penzije

Odložiti svoju starosnu penziju iz prvog stuba (LAVS) znači “ne otići u penziju u dobi za penziju” i živjeti od svoje imovine ili zadržati svoje radno mjesto, bez obzira da li ste zaposlenik(ca) ili nezavisni(a) radnik(ca).

Nezavisni(a) radnik(ca) može slobodno odlučiti hoće li i dalje raditi, osoba zaposlena u firmi može to uraditi samo uz prethodni dogovor sa poslodavcem: u osnovici, nemate pravo ostati na svom radnom mjestu nakon dobi za penziju.

Ako penziju iz prvog stuba (LAVS) ne budete tražili u dobi za penziju, to će za posljedicu imati da, kada se ona konačno prima, njen iznos bude doživotno povećan

- od 5,2% (za najmanje jednu godinu odgode)

- do 31,5% (za najviše pet godina odgode)¹¹.

Odgoda može biti od jedne godine (minimalno) do pet godina (maksimalno), te se slobodno može odrediti, već nakon 12 mjeseci: npr. moguće je odgoditi za 17 mjeseci za razliku od penzije unaprijed koja može biti isplaćena “samo cijele godine unaprijed”¹².

Uobičajeno socijalni doprinosi (AVS-AI-APG) i dalje se prikupljaju na platu/fakturisane honorare ali samo za iznose veće od 1.400 CHF mjesečno (ili 16.800 CHF godišnje)¹³.

Doprinosi plaćeni nakon dobi za penziju ne mijenjaju ljestvicu penzije (vidi poglavlje 3).

Odgoda penzije nije moguća za osobe koje koriste invalidsku penziju: kada dođu u dob za penziju, njihova penzija se, u principu, “pretvara” u starosnu penziju¹⁴.

d) Ljestvica penzije u prvom stubu (LAVS)

Primljeni iznos mjesečne starosne penzije iz prvog stuba (LAVS) određuju tri osnovna principa¹⁵:

1. broj godina doprinosa u Švicarskoj: on određuje **ljestvicu**, tj. minimalni i maksimalni iznos koji osiguranik(ca) može primati, a ljestvice idu od 1 (jedna godina doprinosa u Švicarskoj) do maksimalno 44 (doprinosi plaćani od 20. godine pa do dobi za penziju)

11 Čl. 55 odjeljak 3 RAVS

12 Čl. 40 podstav. 1 LAVS
Čl. 56 podstav. 2 RAVS

13 Čl. 6 odjeljak 4 RAVS

14 Čl. 55 odjeljak 2 RAVS

15 Čl. 29 odjeljak 2 LAVS

2. iznosi zarađeni svake godine (plate/honorari za nezavisne radnike): oni zarađeni tokom rada u Švicarskoj poslužiće kao osnovica koja će se moći primati u smislu starosne penzije iz prvog stuba (LAVS), između minimalne i maksimalne ljestvice koja je prethodno utvrđena.

3. porodična situacija osiguranika(ce) tokom ovih godina: prihodima koje je efektivno zarađio(la) osiguranik(ca) dodaju se iznosi za **edukativne zadatke**¹⁶ ili **pomoć** jednog roditelja po uzlaznoj liniji (njegovu (njeni) roditelji koji su u penziji), potomci (hendikepirano dijete koje je postalo punoljetno) ili njegova (njena) braća i sestre ako koriste prednosti iz prvog stuba (invaliditet ili starost) i primaju naknadu za invalide od AI, od AVS ili od obaveznog osiguranja od nesreća¹⁷ zbog srednje velike ili teške nesposobnosti. Bonusi za edukativne zadatke ili pomoć se ne mogu zbrajati¹⁸.

Trenutačni iznos penzije na ljestvici 44 (maksimalna ljestvica) je između 1.175 CHF mjesečno i 2.350 CHF mjesečno.

Ako je prosječni iznos koji osoba prima u toku svog života niži od 14.100 CHF godišnje, mjesečna penzija koju će primati ta osoba biće 1.175 CHF; prosječna zarada osobe tokom cijelog rada bi trebala biti 84.600 CHF godišnje kako bi iznos penzije mogao biti 2.350 CHF mjesečno u smislu prvog stuba (LAVS).

Različite “ljestvice” (tabele penzija AVS/AI) mogu se pogledati na internet stranici Federalnog ureda za socijalna osiguranja (Office fédéral des assurances sociales - OFAS).

Fabiana je došla u Švicarsku kada joj je bilo osam godina. Doprinosila je već od početka svoje obuke i stiče pravo na penziju u dobi za penziju.

Dakle, njena penzija je na ljestvici 44 i iznosiće između 1.175 CHF mjesečno ako su njena prosječna godišnja primanja bila niža od 14.100 CHF i 2.350 CHF mjesečno ako su njena prosječna godišnja primanja bila najmanje 84.600 CHF.

Fabrizio se zaposlio čim je stigao u Švicarsku; poći će u penziju čim navrši tačno 35 godina radnog staža: tada će biti na ljestvici 35 (minimalna penzija: 935 CHF mjesečno, maksimalna penzija: 1.870 CHF mjesečno).

Tačan iznos starosne penzije iz prvog stuba (LAVS) za Fabrizia određuje iznos koji je zaradio u toku svog radnog vijeka u Švicarskoj, te njegova porodična situacija (posebno to da li ima djecu koja također žive u Švicarskoj): njegova penzija će biti u gore spomenutom opsegu.

Françoise, 58 godina, pored svog posla na 70% radnog vremena na recepciji jednog hotela, svakodnevno se brine o svojoj majci

16 Čl. 29 odjeljak 6 LAVS

17 Čl. 29 odjeljak 7 podstav. 1 LAVS

18 Čl. 29 odjeljak 7 podstav. 2 LAVS

koja prima invalidski doplatk od AVS za srednji ili teški invaliditet i živi u istom kvartu kao i ona. Na zahtjev (koji se svake godine obnavlja u kantonalnom kompenzacijskom fondu u mjestu gdje živi osoba kojoj se pomaže), kolona "godišnji prihodi" će sadržavati iznos od 42.300 CHF godišnje za uslugu za njenu majku, s tim da će taj iznos biti podijeljen na dva ukoliko je Françoise udata, dok će se drugi dio uplaćivati na račun njenog muža¹⁹.

Zahtjev za bonusom zbog pomoći mora se predati u roku od pet godina od kraja kalendarske godine tokom koje je osoba počela pomagati svome bližnjem²⁰.

Fabian se redovno, od 01.01.2009., brine za svoju majku koja ima 78 godina. On ima rok do 31.12.2013. da zatraži upis iznosa koji odgovara bonusu za pomoć na njegov račun kod kompenzacijskog fonda.

e) Projekcija

Moguće je dobiti projekciju²¹ prava na penziju za očekivanu dob za penziju ili za penziju unaprijed kod nadležnog kompenzacijskog fonda kako bi se pregledali doprinosi u trenutku zahtjeva²²: ta projekcija omogućava da unaprijed saznate mogući iznos starosne penzije u smislu 1. stuba (LAVS), što bi moglo biti zanimljivo

- kako biste mogli konkretno uzeti u obzir eventualnu penziju unaprijed

- kako biste razmotrili mogućnost odgađanja isplate penzije
- kako biste općenito planirali svoju penziju, posebno na budžetskom planu.

Zahtjev je besplatan ako ga predate nakon 40. godine života, s tim da se može besplatno obnavljati svakih pet godina; zahtjevi u kraćem roku se mogu predati ako za to postoji poseban razlog (sklapanje braka, razvod, rođenje djeteta, gubitak zaposlenja)²³.

f) Penzija za dijete²⁴

Ako, u trenutku penzionisanja, osiguranik(-ca) ima dijete mlađe od 18 godina ili dijete starije od 18 godina koje studira, imaće pravo na dodatnu penziju tokom studija, do njegove najviše 25. godine života²⁵.

Iznos tog doplatka određivaće se prema iznosu penzije roditelja u dobi za penziju: iznosi 40% od penzije roditelja²⁶.

Huan slavi 65 godina 17.09. zajedno sa svojom ženom koja ima 59 godina i dvije kćeri u dobi od 17 i 22 godine. Starija studira inženjerstvo u Iverdonu dok mlađa stažira treću godinu kao dizajner u jednoj firmi u Lozani.

Huan prima starosnu penziju u smislu prvog stuba (LAVS) od 1.985 CHF mjesečno. Pravo na dječiji doplatk u iznosu od 794 CHF mjesečno za svako dijete stupa na snagu 01.10.²⁷.

19 Čl. 29 odjeljak 7 podstav. 6 LAVS

20 Čl. 29 odjeljak 7 podstav. 5 LAVS

21 Čl. 58 RAVS

22 Čl. 59 RAVS

23 Čl. 58 podstav. 3 RAVS

24 Čl. 22 odjeljak 3 LAVS

25 Čl. 25 podstav. 5 LAVS

26 Čl. 35 odjeljak 3 LAVS

27 Čl. 25 podstav. 4 LAVS

Isplata dječijeg doplatka u smislu prvog stuba (LAVS) ne isplaćuje se u slučaju eventualnog ranijeg odlaska u penziju²⁸, bilo to godinu ili dvije dana ranije, sve dok osigurarnik(ca) ne dostigne starosnu dob za penziju koja je 64 (za žene) odnosno 65 (za muškarce) godina starosti.

Također može postojati pravo na dječiji doplatok u smislu drugog stuba (LPP) (vidi stranicu 24), koje osiguranik(ca) može kumulativno primati.

g) Penzija za parove

Od trenutka kada dvoje partnera, supružnici ili registrovani partneri, dođu u dob za penziju, dvije penzije zajedno ne smiju prelaziti 150%²⁹ maksimalne starosne penzije iz prvog stuba (LAVS): maksimalna penzija iznosi 2.350 CHF mjesečno, a njenih 150% iznosi 3.525 CHF mjesečno. Obje penzije supružnika ili registrovanih partnera zajedno ne smiju prelaziti taj iznos.

Tada se njihove penzije ponovo računaju, što više ne predstavlja zbroj njihove uobičajene dvije penzije, već to predstavlja jednu penziju koju zovemo “penzija za parove”.

Jeannette, 64 godine, i Francesco, 68 godina, u braku su već 25 godina. Sada su dvoje penzionera. Nadležni kompenzacijski fond je odredio iznos svake penzije posebno u smislu prvog stuba (LAVS):

Jeannette: 2.010 CHF mjesečno (na ljestvici 44) Francesco: 2.200 CHF mjesečno (na

ljestvici 44), što ukupno čini 4.210 CHF.

Penzija od Jeannette će iznositi
 $2.010 \times 3.525 = 1.682.85$, zaokružena na
4.210 1.683 CHF mjesečno³⁰

Penzija od Francesca će iznositi
 $2.200 \times 3.525 = 1.842.04$, zaokružena na
4.210 1.842 CHF mjesečno

h) Status udovca/udovice i starosna penzija iz prvog stuba (LAVS)

Ako jedna osoba istovremeno ispunjava uslove i za penziju u smislu statusa udovca/udovice i za starosnu penziju, toj osobi će se isplaćivati penzija koja je u većem iznosu³¹.

Antonio je u 54. godini poginuo u saobraćajnoj nesreći. Za sobom je ostavio udovicu Jasmine, koja ima 50 godina, i dvoje djece u dobi od 15 i 17 godina.

Jasmine od tada prima penziju za udovice iz prvog stuba (LAVS) u iznosu od 1.762 CHF a dvoje siročića po 705 CHF mjesečno, s tim da će dvojica sinova prestati primati tu penziju po završetku studija, a najkasnije kad napune 25 godina.

Da je Antonio bio zaposlen, moguće je da bi Jasmine i njegovi sinovi primali penziju za udovice/siročiće u smislu drugog stuba (LPP), kao i penziju za udovice/siročiće u smislu osiguranja od nesreća (LAA) koje bi im plaćao Antoniov poslodavac u trenutku njegove smrti.

28 Čl. 40 podstav.
1 LAVS

29 Čl. 35 podstav.
1 LAVS

30 Čl. 53 podstav.
2 RAVS

31 Čl. 24b LAVS

Sada kada puni 64. godine, Jasmine odlazi u penziju. Iznos njene starosne penzije u smislu prvog stuba (LAVS) bio bi 1.550 mjesečno; međutim, ona će i dalje primati veći iznos, tj. 1.762 CHF mjesečno, putem starosne penzije iz prvog stuba (LAVS).

Penzija za udovice iz prvog stuba (LPP) i penzija za udovice od osiguranja od nesreće (LAA) i dalje joj se isplaćuju sve do njene smrti³² ili dok se ponovo ne uda.

Supružnici Tania i Georges su oboje u penziji. Tanijina starosna penzija iz prvog stuba (LAVS) iznosi 1.762 CHF mjesečno, a Georgesova 1.763 CHF mjesečno.

To je njihov najveći mogući iznos penzija jer ukupni iznos njihovih penzija prelazi 150% od maksimalne penzije.

Georges umire u 69. godini nakon duge bolesti. Tada se Tanijina penzija vraća na njen prvobitni iznos. Iznos tada postaje 1.974 CHF mjesečno uz dodatnu penziju za udovice koja odgovara 20% iznosa njene penzije.

Tako Tanijina penzija, u mjesecu nakon Georgesove smrti, više neće iznositi 1.762 CHF, već će iznositi 2.350 CHF mjesečno.

Ako je, uprkos vraćanju na prvobitni iznos i dodanoj penziji za udovice, iznos penzije niži od maksimalnog iznosa penzije (1.880

CHF), fond će provjeriti ispunjava li ona uslove za ostvarivanje penzije za udovice, te će uporediti penziju za udovice, koja šematski odgovara 80% starosne penzije umrlog, i starosnu penziju preživjelog supružnika sa dodatkom penzije za udovice. Tada će se preživjelim supružniku isplaćivati veći iznos.

i) Naknade za bespomoćne

Kada jedna osoba, zbog lošeg zdravstvenog stanja, ima trajnu potrebu za tuđem pomoći i osobnim nadzorom kako bi mogla obavljati svakodnevne aktivnosti³³, ona može, osobno ili putem svog zastupnika, podnijeti zahtjev za naknadom za bespomoćne osobe, koja se dodaje na starosnu penziju iz prvog stuba (LAVS).

Bespomoćnim(om) se smatra osiguranik(ca) koji ima potrebu za pomoći pri

- oblačenju - svlačenju
- ustajanju, sjedanju, lijeganju
- jelu
- obavljanju potreba
- odlasku do toaleta
- hodanju.

Kada se tražena pomoć odnosi na dva čina svakodnevnog života, tada govorimo o slabij bespomoćnosti; ako osoba ima potrebu za pomoći pri bar dva čina i stalnim osobnim nadzorom, tada govorimo o srednjoj bespomoćnosti. Bespomoćnost se smatra

teškom ukoliko osoba pri svim ovim činovi-
ma treba pomoć i osobni nadzor³⁴.

Sljedeći iznosi će biti dodani starosnoj pen-
ziji iz prvog stuba (LAVS): 235 CHF mjesečno
(slaba bespomoćnost) 588 CHF mjesečno
(srednja bespomoćnost) ili 940 CHF mjesečno
(teška bespomoćnost).

Naknada za slabu bespomoćnost se ne is-
plaćuje ukoliko dotična osoba boravi ili živi
u domu³⁵.

Malik, 79 godina, više ne može sam obavljati
svoje potrebe, niti se oblačiti/svlačiti:
već dvije godine prima naknadu za slabu
bespomoćnost.

Kako bi olakšao svojim koji mu često po-
mažu, povremeno nakratko boravi u medi-
cinsko-socijalnoj ustanovi u svom području.
Za to vrijeme, ne prima naknadu.

j) Pomoćna sredstva

Korisnik(ca) starosne penzije iz prvog stuba
(LAVS) koji(a) živi u Švicarskoj, može dobiti
pomoćno sredstvo kako bi

- obavljao(la) svoje uobičajene poslove
- hodao(la)
- uspostavljao(la) kontakte sa svojom okoli-
nom ili
- razvijao(la) vlastitu samostalnost³⁶.

To su pomoćna sredstva poput fotelja sa
točkovima, naočale sa povećalom, slušni

aparati ili ortopedske cipele koji su navede-
ni na posebnoj listi (odluka o dodjeli pomoć-
nih sredstava od strane starosnog osiguran-
ja).

Eventualno pravo na ta pomoćna sredstva
stupa na snagu najranije prvog dana mjese-
ca u kojem se isplaćuje starosna penzija iz
prvog stuba (LAVS), s tim da osiguravajuće
društvo ne plaća ova sredstva u potpunosti,
već samo 75%, nezavisno od finansijskih
sredstava (imovine i primanja) kojima ras-
polože penzionisana osoba.

Pomoćna sredstva moraju se tražiti kod
Kantonalnog ureda za invalidsko osiguranje
(vidi priloženu listu).

k) Šta ako ste prethodno radili u inostranstvu?

Kada jedna osoba nije svoju profesionalnu
karijeru u cjelosti obavljala u Švicarskoj,
ona bi, u principu, trebala svoja prava na
penziju tražiti u zemlji ili zemljama u kojoj(i-
ma) je prethodno radila jer je tamo doprino-
sila socijalnom osiguranju, te tako može
tražiti neke prednosti na osnovu dotičnog
državnog zakonodavstva.

Za državljane(ke) :

- Evropske Unije ili Evropske asocijacije za
slobodnu trgovinu (AELE), nadležni fond za
naknadu u trenutku penzije obavezuje se
da će poduzeti potrebne korake kako bi
omogućio dobijanje te strane penzije, pod

34 Čl. 66 odjeljak
2 RAVS - čl. 37
RAI

35 Čl. 43 odjeljak
2 podstav. 1
odjeljak 2 LAVS

36 Čl. 2 podstav. 1
OMAV

37 čl. 46
podstav. 1 LASV
(RSV 850.051)

uslovom da osiguranik(ca) popuni formular E207 (“obavijesti o radnom stažu osiguranika”) koji će mu (joj) biti predat po zahtjevu za dodjelu starosne penzije u smislu prvog stuba (LAVS);

- trećih zemalja, dovoljno je obratiti se Švicarskom Fondu za naknadu (Caisse Suisse de Compensation - CSC) u Ženevi (vidi poglavlje 9, str. 46), koji će odrediti proceduru koju treba slijediti a koja se razlikuje od zemlje do zemlje.

Dob za penziju nije jedinstven pojam u cijelom svijetu, te se može razlikovati od zemlje do zemlje. Tako se u jednoj zemlji može smatrati da je neka osoba dostigla dob za penziju, dok u Švicarskoj još uvijek nije: osiguranik(ca) tada može:

1) dobiti u Švicarskoj penziju unaprijed ili, nasuprot tome;

2) nastaviti svoj rad do dobi za penziju, ili je čak odgoditi. Ustvari je legalno primati djelomičnu penziju iz strane zemlje i nastaviti rad u Švicarskoj.

Strana penzija će se dodati primanjima koja imate u Švicarskoj, te će biti fiskalno oporeziva u smislu prihoda.

1) Socijalna pomoć

Bilo bi pametno uložiti zahtjev za starosnom penzijom šest mjeseci prije penzije:

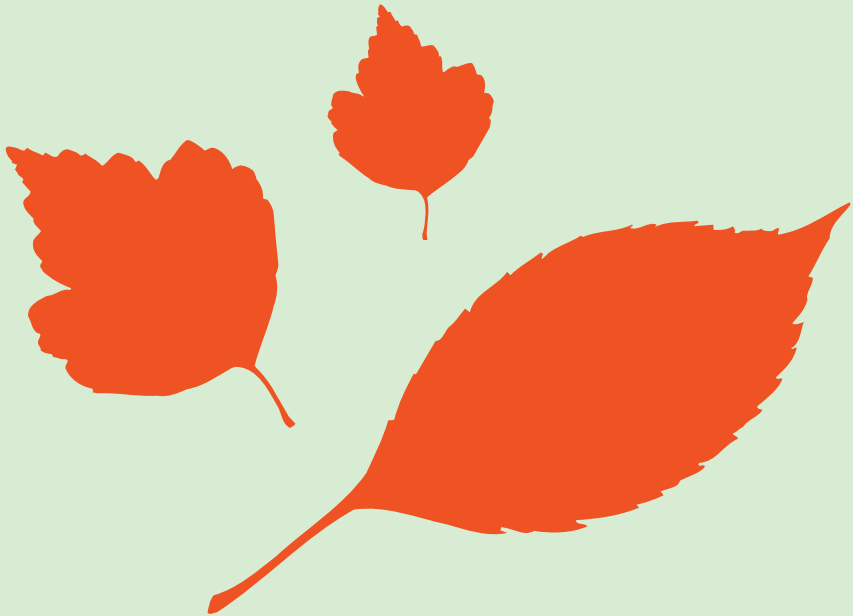
- kod agencije za socijalna osiguranja u mjestu stanovanja (služba za socijalna osiguranja u Lozani, vidi poglavlje 9, str. 46) za penziju iz prvog stuba (LAVS), što također može učiniti i poslodavac kod kojeg je osoba bila zaposlena po posljednji put
- kod penzijskog fonda sa kojim je posljednji poslodavac udružen za penziju iz drugog stuba (LPP).

Ukoliko to uradite kasnije, i dalje imate pravo na to ali zbog toga isplata prve starosne penzije iz prvog (LAVS) ili drugog (LPP) stuba može kasniti.

Zbog te odgode, neke osobe se mogu naći u finansijskim problemima i imati teškoća da plate račune na kraju mjeseca.

U tom slučaju, savjetuje se da se dotična osoba brzo obrati Socijalnoj službi Lozane (SSL, vidi poglavlje 9, str. 46) kako bi utvrdila ima li pravo na socijalnu pomoć.

Iznosi koji se eventualno uplate u smislu socijalne pomoći biće nadoknađeni kada se isplata “zakašnjele” penzije³⁷.

3.

Penzija u smislu drugog stuba (LPP)

1. Princip

Član 113 podstav. 2 Federalnog ustava predviđa da profesionalna penzija, udružena sa starosnim, porodičnim i invalidskim osiguranjem, osiguravaju da osiguranik(ca) održi način života koji je vodio(la) i ranije.

Taj drugi “stub” ima za cilj pokriti ista tri rizika kao i Zakon o penzijskom i porodičnom osiguranju (LAVS) i Zakon o invalidskom osiguranju (LAI), tj.

- starost,
- gubitak podrške i
- invaliditet.

Drugim, kao i prvim, stubom upravlja federalni zakon: radi se o Zakonu o profesionalnoj starosnoj, porodičnoj i invalidskoj penziji (LPP).

Taj zakon određuje principe i pravila koja moraju poštovati i primjenjivati svi penzijski fondovi prema propisima koji su im svojstveni. Tako, donja obavještenja čine samo opće informacije znajući da trenutno u Švicarskoj postoji više od 1.500 penzijskih fondova od kojih svaki posjeduje specifičnosti koje ne možemo sve obraditi u ovoj brošuri.

Informacije koje se odnose na osobnu situaciju mogu se dobiti

- ako nazovete penzijski fond za koji je poslodavac vezan: korisno je imati broj

osiguranika(ce) koji se nalazi na godišnjem certifikatu

- na internet stranici dotičnog fonda, na kojoj brojni penzijski fondovi daju korisne informacije
- putem potvrde o penziji LPP koju godišnje treba predati penzijski fond svim osiguranicima(cama)
- kod poslodavca putem finansijske službe, administracije osoblja ili odjela za ljudske resurse.

Ustvari, socijalni osiguravatelj, radilo se o uslugama iz prvog ili drugog stuba, ima pravnu obavezu da osiguranika(cu) obavijesti o njegovoj (njenoj) situaciji³⁸. To je, u suštini, obaveza svih osiguravatelja, dakle, i onih koji pružaju i dodatne usluge (LPC) ili, na primjer, zdravstveno osiguranje (LAMal).

2. Dob za penziju

Starosna penzija iz drugog stuba (LPP) u principu se odobrava, kao i za starosnu penziju iz prvog stuba (LAVS), u dobi od 64 odnosno 65 godina³⁹.

38 Čl. 27 LPGA
39 Čl. 13 podstav.
1 LPP

3. Prijevremena penzija - odgođena penzija

Neki penzijski fondovi svojim propisima predviđaju da se u penziju može otići prije dobi za penziju, a najranije u dobi od 58 godina⁴⁰.

U mjeri u kojoj osiguranik(ca) nastavi svoju radnu aktivnost, penzija se može odgoditi najkasnije do 70. godine života⁴¹.

Osiguranici koji nastave raditi nakon dobi za penziju više nemaju obavezu da doprinosе, s tim da penzijski fondovi ipak i za njih posebno mogu predvidjeti određene doprinose čime povećavaju iznos njihove penzije kada ona postane konačna i kada je počnu primati.

4. Doprinosi

Tokom svoje profesionalne aktivnosti, osiguranik(ca) koji obavlja zaposleni rad ima obavezu plaćati doprinose u smislu drugog stuba (LPP), s tim da poslodavac mora plaćati istu sumu penzijskom fondu koji je odbačio⁴².

Iznos ovih doprinosa određuje poseban pravilnik fonda sa kojim je poslodavac povezan.

Ipak, naplata tih doprinosa je obavezna samo

- ako je najmanji iznos godišnje plate kod jednog poslodavca bar 21.150 CHF⁴³ godišnje (1.762,50 CHF mjesečno)

- ako je trajanje radnog ugovora minimalno tri mjeseca⁴⁴

- sa platom od 24.675 CHF (zvanom odbitak za koordiniranje) do 84.600 CHF godišnje.

Nezavisni(e) radnici(ce) se mogu po želji prijaviti u penzijski fond, te oni ne doprinose automatski⁴⁵.

Sven radi kao monter električar u jednoj firmi u Lozani. Za taj posao zarađuje 57.350 CHF.

Doprinos iz drugog stuba primaće se samo na 32.675 (57.350 - 24.675) CHF dok će cijela Svenova plata biti predmetom doprinosa od 5,125% za AVS-AI-APG (prvi stub). Od cijele Svenove plate oduzeće se i 1,1% za osiguranje od nezaposlenosti. Jorge obavlja dva posla u dvije različite firme. Njegova ukupna plata je 36.000 CHF godišnje; neće biti osiguran penzijskim fondom jer zarađuje 17.000 CHF godišnje i 19.000 CHF godišnje kod ta dva poslodavca.

40 Čl. 1i OPP2

41 Čl. 33b LPP

42 Čl. 113
podstav. 3
Federalni ustav

43 Čl. 7 podstav.
1 LPP

44 Čl. 1j podstav.
1 lit b OPP2

45 Čl. 113
podstav. 2 lit d
Federalni ustav

5. Usluge

a) Određivanje mjesečnog iznosa penzije

Način izračunavanja mjesečnog iznosa penzije koji se daje osiguraniku(ci) u trenutku penzionisanja veoma se razlikuje između prvog (LAVS) i drugog (LPP) stuba i na njega uvelike utiču pravila svojstvena svakom penzijskom fondu.

Svi penzijski fondovi moraju imati “starosni račun” za svoje osiguranike. U taj račun doprinose za penzijski fond uplaćuju poslodavci i zaposlenici(ce), te se u njega uplaćuju bonusi za starost koji se računaju u zavisnosti od stope koju određuje dob osobe prema pravilu “koordinirana plata x stopa prema dobi” koja iznosi 18%⁴⁶ za osobe između 55 i 64 godine za žene i 65 godina za muškarce.

Vladimir ima 59 godina i ima koordiniranu platu od 38.500 CHF godišnje. Starosni bonus će, dakle, biti $38.500 \times 18\% = 6.930$ za tu godinu.

Starosna penzija se računa množeći uštede za penziju osiguranika(ce) do penzije (do dobi za penziju, prijevremene ili odgođene penzije) tzv. stopom konverzije koja je trenutno 6,8%.

Gianlucova ušteda za penziju, u dobi od 65 godina, iznosi 135.000 CHF kod svog penzijskog fonda.

$135.000 \times 6,8\% = 9.180$ godišnje, što predstavlja mjesečni iznos penzije od 765 CHF.

Gore navedeni primjeri proističu iz pravnih propisa LPP; ipak, pravilo nekog penzijskog fonda može biti izuzetak od ovih pravila.

b) Penzija ili prihodi od kapitala

Dok prvi stub (LAVS) predviđa da, kada postoji “rizik” od starosti, mogu se isplaćivati samo mjesečne penzije, u okviru drugog stuba (LPP) postoji mogućnost da

- tražite samo jednu mjesečnu penziju koja se isplaćuje do smrti osiguranika(ce)
- isplaćujete dio iznosa u obliku kapitala i da primete mjesečni iznos penzije koja će biti niža zbog povlačenja jednog dijela u obliku kapitala.

Pravila svakog fonda određuju uslove pod kojima je isplata kapitala moguća, dok zakon određuje da osiguranik(ma) može tražiti da mu (joj) samo četvrtina njegove (njene) uštede za penziju bude isplaćeno u okviru kapitalne koristi⁴⁷.

Svaki(a) osiguranik(ca) mora odrediti da li je isplata jednog dijela njegove (njene) imovine adekvatna ili ne: radi se o tome da se uzima u obzir buduće namjere osiguranike(ce) i njegove (njene) porodice, iznos penzije koji će biti mjesečno dostupan te eventualna isplata u smislu trećeg stuba (vidi stranicu 31).

46 Čl. 16 LPP
47 Čl. 37
podstav. 2 LPP

Ako se penzija iz prvog stuba (LAVS) računa na osnovu prava bračnog para (vidi stranicu 15), ona iz drugog stuba (LPP) je individualna i na nju ne utiču eventualna prava drugog supružnika u odnosu na njegov penzijski fond.

Mercedes i Marius oboje odlaze u penziju u septembru 2023.

Mercedes prima penziju iz prvog stuba (LAVS) od 1.650 CHF mjesečno.

Marius prima penziju iz prvog stuba (LAVS) od 1.872 CHF mjesečno, što iznosi ukupno 3.522 CHF mjesečno.

S obzirom da ukupni iznos ne prelazi 3.525 CHF mjesečno (150% od maksimalne penzije od 2.350 CHF), te dvije penzije iz prvog stuba (LAVS, vidi stranicu 15) neće biti smanjene.

Mercedes prima penziju iz drugog stuba (LPP) od 1.822 CHF mjesečno.

Marijus prima penziju iz drugog stuba (LPP) od 1.978 CHF mjesečno, što iznosi ukupno 3.800 CHF mjesečno.

Penzije neće biti smanjene, bez obzira na iznos koji svaki supružnik prima u smislu drugog stuba (LPP), pošto svaki ima pravo na svoju penziju.

c) Penzija za dijete⁴⁸

Korisnici starosne penzije imaju pravo na dodatnu penziju za svako dijete mlađe od 18 godina, te mlađe od 25 godina ukoliko studira.

Ta penzija odgovara iznosu od 20%⁴⁹ penzije osiguranika.

S obzirom da je njenoj profesionalnoj karijeri došao kraj u novembru 2017, Elena posjeduje uštedu za penziju kod svog penzionog fonda (drugi stub, LPP) od 88.124,35 CHF.

Njena godišnja penzija će moći iznositi 5.992,45 CHF godišnje, tj. 499,35 CHF mjesečno. Ta penzija iz drugog stuba upotpunjuje penziju iz prvog stuba (LAVS).

Ona će, pored toga, za svog sina od 23 godine koji studira u Univerzitetu u Lozani, primati penziju od 99,85 CHF mjesečno koja prestaje kada on napuni 25 godina, čak i ako do tada ne završi fakultet.

48 Čl. 17 LPP
49 Čl. 17
podstav. 1 LPP, čl.
21 podstav. 1 LPP

Prvi i drugi stub ukratko

1. Princip

Starosne penzije u smislu prvog (LAVS) i drugog (LPP) stuba trebale bi omogućiti da primanja osiguranika(ce) budu u iznosu od 60% od primanja koja je imao(la) do penzije.

2. Vremenski govoreći

Bez obzira da li je osiguranik(ca) odlučio(la) primati prijevremenu penziju, odgoditi je ili je primati u doba za penziju, potrebno je da kontaktira, putem poslodavca za zaposlenike,

- fond za kompenzaciju za koji je povezan njegov (njen) poslodavac (starosna penzija iz prvog stuba, LAVS)
- penzijski fond poslodavca (starosna penzija iz drugog stuba, LPP).

Ustvari, osiguravatelji iz prvog (LAVS) i drugog (LPP) stuba ne mogu znati kada je osiguranik(ca) odabrao(la) da ode u penziju, te neće početi s isplatama dok se za penzije ne uputi zahtjev, poželjno šest mjeseci prije datuma određenog za odlazak u penziju.

Ove korake koji se odnose na prvi (LAVS) i drugi (LPP) stub zaposlene osobe će obavljati putem poslodavca, dok će nezavisni(e) radnici(ce) i nezaposlene osobe ovo obavljati putem formulara 318.370 (“zahtjev za

starosnom penzijom”) koji je dostupan kod službe za socijalna osiguranja (service des assurances sociales - SAS) u Lozani (vidi poglavlje 9, str. 46).

3. Dodatne usluge za prvi stub (LPC do AVS)

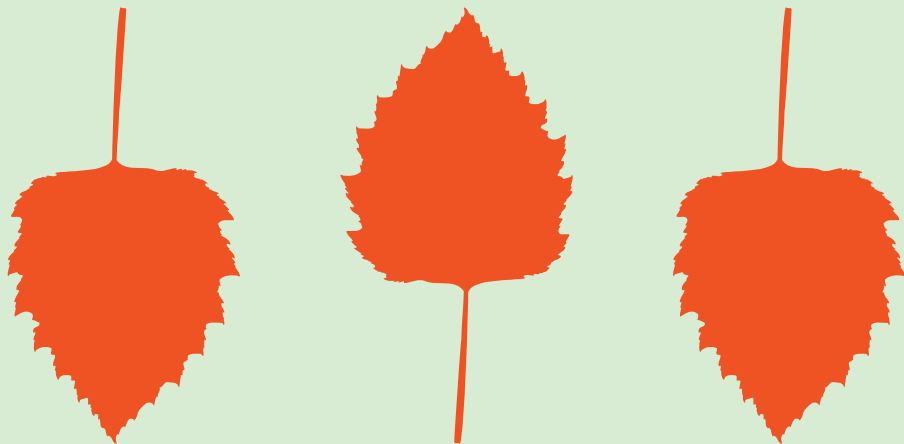
Moguće je da su ta nova primanja u obliku penzija nedovoljna za pokrivanje svakodnevnih troškova uprkos tome što osiguranik(ca) strogo štedi novac: tada će biti potrebno pozvati se na dodatne usluge (LPC do AVS, vidi stranicu 27).

4. Treći stub (LCA)

Dakle, penzije iz prvog (LAVS) i drugog (LPP) stuba ne omogućavaju da se garantuju ista finansijska sredstva osiguranicima(cama) kao što su bila dok su radili(ile): ustvari, švicarski sistem predviđa da privatnu penziju, zvanu “treći stub” (LCA, vidi stranicu 31) trebaju plaćati osiguranici(ice) cijeli svoj život do penzije; ta penzija, suprotno od penzija iz prvog (LAVS) i drugog (LPP) stuba, nije obavezna i zavisi od finansijskih sredstava svakog ponaosob tokom njegovog (njenog) privatnog i radnog života.

4.

Dodatne prednosti za prvi stub (LPC do AVS)

1. Princip

Kada usluge koje daje jedan ili više osiguravatelja i imovina nisu dovoljni da pokriju osnovne troškove (životne troškove), moguće je zahtijevati dodatne usluge (LPC) kako bi se dopunila starosna, porodična ili invalidska penzija kod agencije za socijalna osiguranja u mjestu stanovanja: član 12. Federalnog ustava garantuje osnovno pravo da dobijate “sredstva potrebna za život dostojan čovjeka”.

Određivanje prava na dodatne usluge pravi se na osnovu komparativnog izračuna: određuje se koji su mjerodavni prihodi (penzije, prihodi od imovine, mogućnosti iznajmljivanja), a zatim se porede sa troškovima koje priznaje zakon.

Prihodi jedne osobe se sastavljaju posebno

- od različitih penzija
- od prihoda od pokretne i nepokretne imovine (ovdje se misli na mogućnosti izdavanja ukoliko posjedujete nepokretnu imovinu)
- od desetine neto imovine koja je viša od 37.500 CHF za samce i 60.000 CHF za parove⁵⁰.

Priznati troškovi su

- paušalni iznos za životne troškove, tj. 19.290 CHF godišnje za samce (1.607,50

CHF mjesečno), 28.935 CHF godišnje za parove (2.411,25 CHF mjesečno), čime se mogu pokriti troškovi hrane, odjeće, namještaja, telefona, poreza i pristojbi,

- godišnje bruto kirije za stan i dodatne troškove⁵¹.

2. Uslovi

Dodatne usluge su moguće pod uslovom da

- podnosilac zahtjeva živi u Švicarskoj,
- i to neprekidno deset godina ako nije državljanin(ka) Švicarske, države članice Evropske Unije (UE) ili Evropske asocijacije za slobodnu trgovinu (AELE)⁵².

3. Usluge

Dodatne usluge se dijele na dvije grupe

- **godišnja dodatna usluga (koja se ipak uplaćuje mjesečno⁵³)**, koja, u principu, stupa na snagu prvog dana mjeseca tokom kojeg je predat zahtjev; ako je zahtjev⁵⁴ predat u roku od šest mjeseci od prijema u neku medicinsko-socijalnu ustanovu (EMS), ona stupa na snagu prvog dana mjeseca u kojem ste se prijavili u takvu ustanovu.

50 Čl. 11 podstav. 1 lit a do d LPC

51 Maksimalni iznos od 13.200 CHF godišnje za samce je prihvaćen za samce i 15.000 CHF godišnje za samce za parove.

52 Čl. 5 LPC

53 Čl. 9ss LPC

54 Čl. 12 podstav. 1 LPC

- nadoknada troškova za bolest i invaliditet⁵⁵ : troškovi za bolest i invaliditet mogu se nadoknaditi dodatnim uslugama ako ih ne pokriva drugo osiguranje, posebno zdravstveno osiguranje (LAMal). Osiguranici(-ce) koji koriste dodatne usluge mogu sebi nadoknaditi troškove popravki zuba pod uslovom da se radi o jednostavnoj, jeftinoj i prikladnoj usluzi, troškove brige i pomoći u domaćinstvu, troškove prijevoza prema najbližem mjestu za liječenje, troškove koji proizilaze od pomoćnih sredstava, troškove franšize i udjela za zdravstveno osiguranje (LAMal) u maksimalnom iznosu od 1000 CHF godišnje, gdje se podrazumijeva minimalna franšiza (300 CHF godišnje za odraslu osobu) kao i maksimalni udio (700 CHF godišnje).

Troškovi za bolest se tako mogu nadoknaditi čak i ako nije uplaćena ni jedna godišnja usluga ako troškovi prelaze višak prihoda te osobe, onakvog kakav je određen izračunom prava te osobe na dodatne usluge (LPC do AVS).

Josée, 79 godina, prijavljuje višak prihoda u iznosu od 1.200 CHF mjesečno na osnovu izračuna dodatnih usluga.

Ona, dakle, nema pravo na isplatu dodatnih usluga na svoju penziju iz prvog stuba (LAVS).

U januaru mora posjetiti zubara koji mora uraditi više intervencija kako bi joj omo-

gućio da ponovo može normalno jesti.

Račun za zubara iznosi 2.600 CHF; višak prihoda iznosi 1.200 CHF čime ona nema mogućnost da sama snosi troškove: ona može tražiti nadoknadu za 2.600 - 1.200 = 1400 CHF kod općinske agencije za socijalna osiguranja (vidi poglavlje 9, str. 46).

Korisnici dodatnih usluga na AVS mogu se izuzeti od plaćanja za radio i televiziju: kako bi se to dogodilo, preporučuje se da uputite zahtjev za izuzećem blagajni Billag SA (vidi poglavlje 9, str. 46) u isto vrijeme kada predajete i početni zahtjev za dodatnim uslugama.

U dobi od 81 godine, Josée od 01.03. živi u medicinsko-socijalnoj ustanovi jer joj zdravlje ne dopušta da ostane sama kod kuće. Njene starosne penzije u iznosu od 2.625 CHF i njena osobna imovina nisu joj dovoljne da pokrije troškove tog novog mjesta života.

Ona može uputiti zahtjev za dodatnim uslugama kod općinske agencije za socijalna osiguranja do kraja avgusta: ako zahtjev bude prihvaćen, sredstva će joj se uplatiti retroaktivno 01.03.

Kako godine idu, dešava se relativno često da osoba u penziji u jednom trenutku zatreba pomoć kako bi mogla obavljati svoje svakodnevne radnje: ići u toalet, oblačiti se i svlačiti, kretati se, jesti, što zahtijeva po-

moć od treće osobe. Tada govorimo o bespo-
moćnosti.

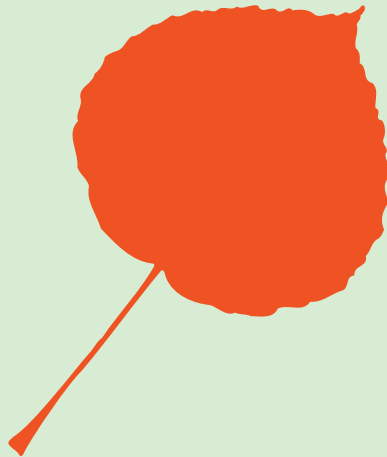
U tim slučajevima primjenjuju se posebna
pravila⁵⁶: precizna obavještenja o toj temi
mogu se dobiti kod socijalne službe Pro Se-
nectute (vidi stranicu 41) čija internet stra-
nica posjeduje i kalkulator koji omogućava
da se provjeri imate li pravo na dodatne us-
luge (LPC) ili nemate.

56 Čl. 19b ss OPC

5.

Penzija u smislu trećeg stuba (LCA)

1. Princip

U smislu člana 111 podstav. 1 Federalnog ustava, starosno, porodično i invalidsko osiguranje također bi trebalo zavisiti i od individualne penzije.

Starosna penzija iz prvog stuba (LAVS) ima za cilj garantovati pokrivanje životnih potreba, penzija iz drugog stuba (LPP) ima za cilj održati nivo života koji je osoba imala prije penzije.

Cilj trećeg stuba (LCA) jeste pokriti osobne potrebe u penzijskoj dobi, s tim da je to moguće samo ako i u mjeri u kojoj osoba ima finansijska sredstva dovoljna da “štedi” čitavo svog života.

2. Oblici individualne penzije

Ova individualna penzija može imati više oblika: uštede na bankovnom ili poštanskom računu, ulaganja na dionice, zaključenje ugovora o osiguranju što se često zove “životno osiguranje”.

Ovo osiguranje spada pod privatno pravo i svojstveno je svakoj osiguravajućoj kompaniji: ipak, zapamtićemo da postoje dvije vrste osiguranja:

a) osiguranje u vidu individualne penzije iz trećeg stuba, zvano “povezana penzija”, pokriva tri rizika, i to starost, gubitak po-

držke (porodična penzija) i invaliditet: iznos godišnjih doprinosa utvrđuje osoba koja uzima osiguranje u zavisnosti od svojih finansijskih sredstava. Te uplate se mogu oduzeti od fiskalno oporezivih⁵⁷ prihoda do konkurencije iz

- 6.768 CHF godišnje za zaposlenike koji su dodatno osigurani penzijskim fondom u smislu drugog stuba (LPP)

- 20% od prihoda nezavisnog(e) radnika (ce) u maksimalnom iznosu od 33.840 CHF godišnje⁵⁸

Osobe koje ne zarađuju ne mogu ostvariti prava na pokrivanje troškova iz trećeg stuba a.

b) Osiguranje u vidu individualne penzije iz trećeg stuba b, zvano “slobodna penzija”: ono općenito pokriva rizik od smrti (gubitak podrške) i rizik od invaliditeta, a dio “starost” se također može predvidjeti, a njegove premije se ne mogu oduzeti od fiskalno oporezivih prihoda. Na taj način se može osigurati svaka osoba, bilo da radi ili ne.

57 Čl. 33 podstav. 1 lit e LIFD, čl. 37 podstav. 1 lit e LI (RSV 642.11)

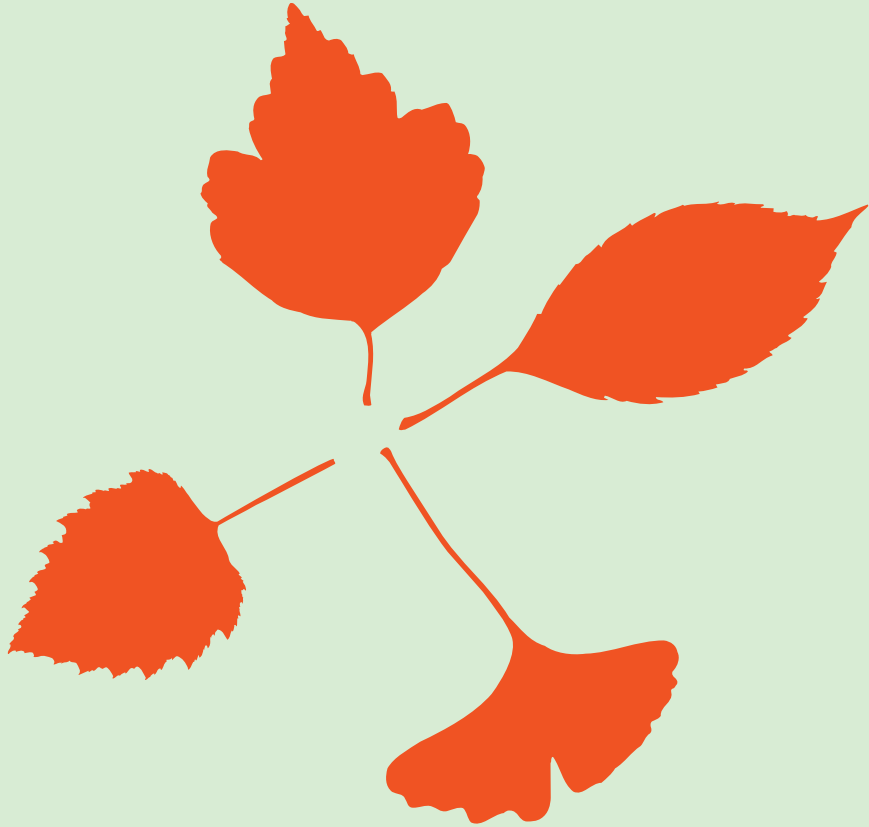
58 Čl. 7 podstav. 1 lit b OPP3, čl. 8 podstav. 1 LPP

3. Usluge

U dobi određenoj sporazumom s osiguravajućom kompanijom koji proizlazi iz trećeg stuba (LCA), osoba koja preuzima osiguranje iskoristiće isplatu kapitala (dešava se veoma rijetko da treći stub ima za cilj isplatu mjesečnih penzija), čiji će godišnji iznos biti određen opsegom godišnjih uplata kao i njihovim trajanjem.

Radi se o tome da se pažljivo predvidi koji iznos osiguranik(ca) koji je došao(la) u dob za penziju želi mjesečno koristiti ili predviđa li on (ona) hoće li se taj kapital u potpunosti dodijeliti nekom posebnom projektu kao što je nadoknada hipotekarnog kredita ili kupovina stana.

6.

Fiskalni aspekti vezani za dob za penziju

1. Penzije

Penzije isplaćene u smislu prvog, drugog i eventualno trećeg stuba (LAVS, LPP, LCA) moraju se godišnje prijaviti u okviru prijave poreza: čin odlaska u penziju ne mijenja te fiskalne obaveze⁶⁰.

Te penzije se smatraju za “prihod”⁶¹ u smislu fiskalnih zakona kako federalnih tako i kantonalnih.

Samo se dodatne usluge (LPC) ne smatraju prihodom⁶².

2. Kapital

Kada se osiguranik(ca) odluči da jedan dio svojih prihoda iz drugog (LPP) i trećeg (LCA) stuba prima u obliku kapitala, i taj će iznos također biti predmet jedinstvene naplate poreza po stopi i uslovima koji se razlikuju od onih povezanih sa njegovim (njeno) prihodom.

Treći stub 3a

U dobi od 65 godina, Baptiste, pored svojih penzija iz prvog (LAVS) i drugog (LPP) stuba, prima kapital u iznosu od 100.000. CHF koji proizlazi iz ugovora o povezanom penzijskom osiguranju 3b (vidi stranicu 31), koji je zaključio već početkom svoje profesionalne karijere.

On će prijaviti porez na taj iznos, što će biti

određeno prema ljestvici koju određuje Konfederacija, kanton i općina gdje živi; kao pokazatelj, može se smatrati da će fiskalne vlasti nametnuti jedinstveni porez od oko 9%.

Treći stub 3b

Iznos koji se prima u okviru ugovora o penzijskom osiguranju 3b (vidi stranicu 31) neće biti oporezovan jer tokom sastavljanja tog iznosa premije se nisu mogle oduzimati od prihoda u fiskalnom smislu i zato što se taj iznos oporezuje do penzije kao imovina.

AVIVO je asocijacija koja u svako vrijeme nudi ovakve informacije i pomoć pri prijavi poreza (vidi poglavlje 9, str. 46).

60 Čl. 8 podstav.
2 LIFD

61 Čl. 16 podstav.
1 LIFD i 23 lit a
LIFD

62 Čl. 24 lit h
LIFD

7.

**Napustiti Švicarsku u
dobi za umirovljenje**

1. Uvod

Kada dođu u dob za penziju, brojne osobe žele napustiti Švicarsku uglavnom zbog želje da se vrate u svoju zemlju ili, eventualno, odu u neku zemlju gdje je život jeftiniji od života u Švicarskoj.

O odluci da definitivno napustite Švicarsku morate zrelo razmisliti uzimajući u obzir svoje zdravstveno stanje, uslove života u zemlji u koju idete, svoju političku stabilnost ili postojanje ili nepostojanje kruga prijatelja u tom mjestu.

2. Usluge osiguranja u drugoj zemlji

Tada se postavlja pitanje mogućnosti “izvoza” usluga, radilo se tu o uslugama iz prvog (LAVS), drugog (LPP) ili trećeg (LCA) stuba. Ustvari, neke usluge koje proističu iz švicarskog prava mogu se iskoristiti u inostranstvu dok se druge mogu iskoristiti samo u Švicarskoj.

a) Prvi stub (LAVS)

• **penzija:** iskoristiva je u zemljama EU/AELE, te u Australiji, San Marinu, Kanadi, Izraelu, Japanu, Turskoj, Čileu, Makedoniji, SAD-u, Hrvatskoj, Filipinima, Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori i Urugvaju. Nasuprot tome, ne može se iskoristiti u drugim zemljama a pravo na dobijanje

prestaje kada odjavite svoje boravište u Švicarskoj.

• **dodatne usluge** na starosnu penziju, **naknade za bespomoćne** kao i pomoćna **sredstva** zavise od mjesta boravka osiguranika(ce) koji(a) gubi svoja prava u slučaju definitivnog odlaska u inostranstvo: ovakve usluge su moguće samo ukoliko u inostranstvu boravite kraće od tri mjeseca godišnje.

Vanessa, penzionerka od 71. godine, koristi dodatne usluge (LPC) od svoje 65. godine. Ona svake godine provodi tri sedmice kod svoje porodice u Ukrajini, na obali Crnog mora, tokom septembra i vraća se u Kijev za Božić i proslavu Nove Godine.

Ta dva kratka boravka ne mijenjaju njeno pravo na dodatne usluge jer je iz Švicarske odsutna samo jedan mjesec godišnje.

b) Drugi stub (LPP)

Starosna penzija iz drugog stuba (LPP) može se primati bilo gdje u svijetu, s tim da se koraci u tom pravcu moraju poduzeti kod nadležnog penzionog fonda, tj. posljednjeg kod kojeg je osoba u penziji bila osigurana.

c) Treći stub (LCA)

Usluge iz trećeg stuba se mogu koristiti u inostranstvu; potrebno je stupiti u kontakt s osiguravateljem koji će pružiti potrebne usluge u odgovarajućoj dobi.

d) Uticaj na dozvolu boravka u Švicarskoj

Stoga o napuštanju Švicarske morate zrelo razmisliti jer ako se eventualno vratite, u kanton Vaud ili u bilo koji drugi dio Švicarske, tada biste morali poduzeti nove korake kako biste ponovo dobili dozvolu za boravak, što će zavisiti od državljanstva osobe koja traži, te o dužini njenog boravka van Švicarske. Ustvari, dozvola C (uspostavljanje) više ne važi kada osoba napusti teritoriju Švicarske na više od četiri godine. Služba za kontrolu stanovništva Lozane (vidi poglavlje 9, str. 46) na raspolaganju je za više informacija koje se tiču dozvola za boravak. Pomoć se može dobiti i kod Bratstva (vidi poglavlje 9, str. 46).

A “sutra”?

Već više od jedne decenije, Švicarska je u potrazi za održivim sistemom penzija. Ipak, sve promjene koje su predložene u ovom kontekstu su odbijene glasanjem naroda:

a) maj 2004.: odbijanje 11. revizije od AVS koja predviđa smanjenje usluga i odbijanje povećanja PDV-a u korist AVS-a i AI-a,

b) mart 2010.: odbijanje smanjenja stope od e u okviru drugog stuba (LPP),

c) septembar 2017.: odbijanje projekta “stariosna penzija 2020” i povećanje PDV-a u korist AVS-a.

Ipak, posebno zbog povećanja nade u život ljudi kao i njihovo starenje i slabost prinosa na finansijskim tržištima, što utiče na prihode iz drugog stuba, pravne izmjene švicarskog penzijskog sistema biće neizbježne u budućnosti.

Ustvari, postaviće se pitanje

a) njegovog finansiranja kratkoročno i dugoročno,

b) nivoa penzija, kao i

c) dobi za penziju, te razlike između žena i muškaraca (64/65 godina) što su isticali različiti politički krugovi.

Danas nije moguće zamisliti kakve će posljedice te revizije imati na postojeće penzije ili na one koje će se uskoro isplaćivati: stoga bi bilo dobro informisati se kod odgovarajućih organa vlasti kada za to dođe vrijeme, posebno kod fondova za kompenzaciju iz prvog stuba (LAVS) i penzijskih fondova iz drugog stuba (LPP).

8.

Prednosti za starije osobe u Lozani i u Kantonu Vaud

Na ciljani odabir domena, ovo poglavlje nudi pregled osnovnih usluga upućenih penzionisanim osobama. Svaki domen sadrži kratki opis osnovnih postojećih usluga, praktične informacije kao i izbor adresa koji će vam omogućiti da pronađete sagovornike koji će vam moći dati objašnjenja i potrebne dopune. Predložene usluge nisu iscrpne i ostaju prilagodljive.

Opće informacije - Razne usluge

Pro Senectute

Pro Senectute je privatna asocijacija za javnu korist koju podržavaju javne vlasti i koja je aktivna u cijeloj Švicarskoj. Njen cilj je doprinijeti materijalnoj, fizičkoj i moralnoj dobrobiti starijih osoba kao i zadržati ili pojačati njihovu mogućnost da vode istovremeno nezavisan život i život u društvu.

Usluge:

- Socijalne konsultacije za starije osobe
- Mjesta za informisanje starijih osoba
- Rekreacija i susreti za starije osobe
- Sport i njega starijih osoba
- Volontiranje u korist starijih osoba
- Kurs engleskog jezika za starije osobe
- Kurs informatike za starije osobe
- Kurs pripreme za penziju i za nezaposlenost u starijoj dobi

Pro Senectute Vaud

Adresa: Maupas 51

1004 Lausanne

Tel. 021 646 17 21

info@vd.prosenectute.ch

www.vd.prosenectute.ch

Radno vrijeme: pon-pet 08:15 - 12:00, 13:30 - 16:30

AVIVO

AVIVO je asocijacija za odbranu prava i zabavu penzionisanih osoba koja je nastala 1948. i aktivna u kantonu Vaud. Njen odjeljak u Lozani broji oko 3.000 članova.

Usluge:

- Odbrana prava penzionisanih osoba, individualno i kolektivno
- Pomoć kod prijave poreza
- Socijalna usluga
- Rekreacija

AVIVO

Place Chauderon 3

1003 Lausanne

Tel. 021 312 06 54

info@avivolausanne.ch

www.avivo-vaud.ch

Radno vrijeme: pon, uto, čet, pet 09:00 - 12:00 i 14:00 - 17:00

Informacije - priprema za penziju

Bilo da ste već u penziji ili da se pripremate otići u penziju, različite službe mogu odgovoriti na vaša pitanja.

Ured za imigrante u Lozani nudi besplatne radionice za pripremu za penziju za ove osobe. Na tim susretima daju se različite informacije o koracima, o pravnim i administrativnim pitanjima kao i o izboru koji treba uzeti u obzir prije odlaska u penziju. Predmeti kao AVS, drugi stub, bilateralni sporazumi i fiskalna pitanja tretiraju se tokom tih radionica.

Na mjestima za informisanje starijih osoba, socijalna služba Pro Senectute, iskusna saradnica sluša i odgovara na sva pitanja vezana uz penziju i upućuje starije ljude i njihovu rodbinu na odgovarajuće službe.

Program AvantAge, koji je napravila služba Pro Senectute sa svoje strane nudi stručnu podršku za predviđanje i pripremu za penziju u optimalnim uslovima, te poboljšanje mogućnosti zapošljavanja starih osoba.

Radionice za pripremu za penziju za imigrante / Ured za imigrante u Lozani - BLI

Place de la Riponne 10 - CP 5032

1002 Lausanne

Tel. 021 315 72 45

bli@lausanne.ch

www.lausanne.ch/bli

Radno vrijeme: pon - pet 08:00 - 12:00, 13:00 - 17:00

Mjesto za informisanje starijih osoba

Point Info-seniors

Espace Riponne

Place de la Riponne 5

1005 Lausanne

Tel. 021 641 70 70

info-seniors@vd.prosenectute.ch

<https://vd.prosenectute.ch/fr>

> Conseil > Point Info-seniors

Radno vrijeme: pon, uto, čet 09:00 - 12:00, 13:30 - 16:00 ili po ugovorenom sastanku

Program AvantAge: predviđanje i priprema za penziju

AvantAge

Rue du Maupas 51

1004 Lausanne

Tel. 021 711 05 24

info.fr@avantage.ch

www.avantage.ch

Radno vrijeme: pon-pet 08:15 - 12:00, 13:30 - 16:30

Rekreacija - Obrazovanje

Asocijacija Mouvement des aînés (Pokret starijih) Vaud osobama koje su se penzionisale na vrijeme ili ranije nudi aktivnosti u kojima im, u osnovi, pomažu volonteri u raznim domenima: susreti, izleti, rekreacija, obrazovanje, njega, putovanja, volontiranje.

Nastao sa željom da obrazovanje traje cijeli život, Connaissance 3 je Univerzitet za starije osobe u Kantonu Vaud. Njegov program konferencija, kurseva, seminara, radionica i kulturnih/naučnih posjeta obraća se najviše starijim osobama ali i svima drugima bez obzira na dob i stečeno zvanje.

Mouvement des aînés Vaud

Place de la Riponne 5

1005 Lausanne

Tel. 021 320 12 62

secretariat@mda-vaud.ch

www.mda-vaud.ch

Radno vrijeme: pon - pet 08:00 - 12:00 i 13:30 - 17:00.

Univerzitet za starije osobe

Connaissance 3

Place de la Riponne 5

1005 Lausanne

Tel. 021 311 46 87

info@connaissance3.ch

www.connaissance3.ch

Radno vrijeme: pon - pet 08:45 - 12:00

Smještaj - Zdravlje

Služba za socijalna osiguranja i smještaj - SASH pomaže starijim osobama, hendikepiranim osobama i njihovoj okolini razvojem i upotrebom mjera pomoći i podrške, individualnih ili kolektivnih, u mjestu stanovanja ili u institucionalnoj sredini. Njegova je obaveza promocija i koordinacija socijalnih mjera pomoći i podrška koja omogućava starijim osobama da ostanu u svom domu.

Service des Assurances Sociales et de l'Hébergement - SASH

Avenue des Casernes 2

Bâtiment administratif de la Pontaise

1014 Lausanne

Tel. 021 316 51 51

info.sash@vd.ch

www.vd.ch/vivre-a-domicile

Radno vrijeme: pon - pet 08:00 - 12:00, 14:00 - 17:00

Hendikep

Lozana nudi brojne socijalne, sanitarne ili medicinsko-socijalne usluge. Lista službenih ili privatnih usluga dostupna je na stranici: www.lausanne.ch/aineshandicapes

Na primjer, pod slovom T, Transports (Prijevoz), naći ćete svu moguću pomoć za kretanje u slučaju smanjene mobilnosti.

Služba za socijalna osiguranja Services des assurances sociales

Place Chauderon 7, prvi sprat
1002 Lausanne

Tel. 021 315 11 11

sas@lausanne.ch

www.lausanne.ch/aineshandicapes

Radno vrijeme: pon - pet 08:30 - 11:45, 13:00 - 17:00

Osiguranje i pravni aspekti

Služba za socijalna osiguranja, putem svoje agencije za socijalna osiguranja, podučava i prati stanovništvo u administrativnim koracima vezanim za ogranke osiguranja AVS/AI kao i u domenima dodatnih uskuga AVS/AI i nadoknada troškova u slučaju bolesti, porodičnih naknada i zahtjeva za subvencije za osnovno zdravstveno osiguranje, kao i dodatne usluge za porodice i penziju most AVS.

Fondovi za kompenzaciju, kao organi za izvršenje socijalnog osiguranja, obavljaju zadatke vezane za starosno i porodično osiguranje.

Služba za socijalna osiguranja

Place Chauderon 7, prvi sprat
1002 Lausanne

Tel. 021 315 11 11

sas@lausanne.ch

www.lausanne.ch/assurances-sociales

Radno vrijeme: pon - pet 08:30 - 11:45, 13:00 - 17:00

Kantonalni fond za kompenzaciju kantona Vaud

Rue des Moulins 3

1800 Vevey

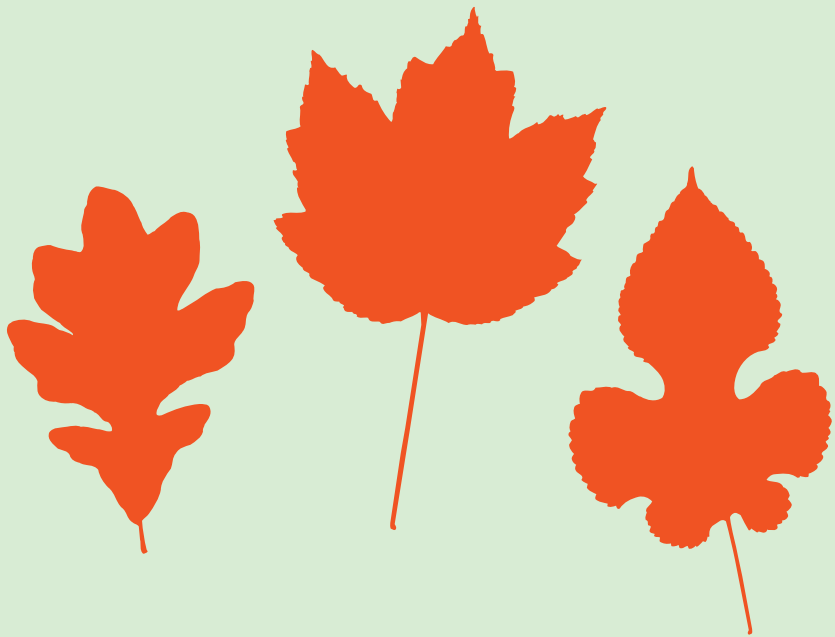
Tel. 021 964 12 11

avs.vaud@avs22.ch

www.caisseavsvaud.ch

Radno vrijeme: pon - pet 08:00 - 12:00, 13:30 - 16:00

9.

Korisne adrese po abecedi

A

Agence d'assurances sociales (Agencija za socijalna osiguranja), **Service des assurances sociales**

(nazvana "usluga za socijalna osiguranja")

Place Chauderon 7
1002 Lausanne
tel. 021 315 11 11
[www.lausanne.ch/
assurances-sociales](http://www.lausanne.ch/assurances-sociales)

AVIVO

Place Chauderon 3
1003 Lausanne
tel. 021 312 06 54
www.avivo-vaud.ch

B

Billag SA

Case postale
1701 Fribourg
tel. 0844 834 834
www.billag.ch

Bureau lausannois pour les immigrés-BLI (Ured za imigrante u Lozani)

Place de la Riponne 10
Case postale 5032
1002 Lausanne
tel. 021 315 72 45
www.lausanne.ch/bli

C

Caisse cantonale vaudoise de compensation (Kantonalni fond za kompenzaciju kantona Vaud)

Rue des Moulins 3
1800 Vevey
tel. 021 964 12 11
www.caisseavsvaud.ch

Caisse suisse de compensation-CSC (Švicarski fond za kompenzaciju)

Avenue Edmond-Vaucher 18
Case postale 3100
1211 Genève 2
tel. 058 461 91 11
[www.ahv-iv.ch/fr/Contacts/
Caisse-suisse-de-
compensation-CSC](http://www.ahv-iv.ch/fr/Contacts/Caisse-suisse-de-compensation-CSC) ili [www.zas.
admin.ch](http://www.zas.admin.ch)

Centre régional de décisions rente-pont (Regionalni centar za odluke o penziji most)

Place Chauderon 7
1002 Lausanne
tel. 021 315 11 11
[www.lausanne.ch/
assurances-sociales](http://www.lausanne.ch/assurances-sociales)

Contrôle des habitants

(Kontrola stanovništva)
Rue du Port-Franc 18
case postale 5354
1002 Lausanne
tel. 021 315 31 33
www.lausanne.ch/ch

F

Fraternité (Protestantski socijalni centar, Centre social protestant-CSP)

Place Arlaud 2
1003 Lausanne
021 213 03 53
www.csp.ch

H

Hendikep

Service des assurances sociales (služba za socijalna osiguranja),
Place Chauderon 7
1002 Lausanne
tel. 021 315 11 11
[www.lausanne.ch/
assurances-sociales](http://www.lausanne.ch/assurances-sociales)

M

Mouvement des aînés

(Pokret starijih Vaud)
Place de la Riponne 5
1005 Lausanne
tel. 021 320 12 62
www.mda-vaud.ch

O

Office cantonal de l'assurance-invalidité

(Kantonalni ured za invalidsko osiguranje)
Avenue Général Guisan 8
1800 Vevey
tel. 021 925 24 24, www.aivd.ch

Office vaudois de l'assurance-maladie-OVAM

(Ured za zdravstveno osiguranje kantona Vaud)
Chemin de Mornex 40
1014 Lausanne
tel. 021 557 47 47
www.vd.ch/subside-assurance-maladie

P

Point Info-seniors (Mjesto za informisanje starijih osoba)

Espace Riponne
place de la Riponne 5
1005 Lausanne
tel. 021 641 70 70
<https://vd.prosenectute.ch/fr>
> Conseil > Point Info-seniors

Pro Senectute Vaud

Rue du Maupas 51
1004 Lausanne
tel. 021 646 17 21
www.prosenectute.ch

Programme AvantAge

Rue du Maupas 51
1004 Lausanne
tel. 021 711 05 24
www.avantage.ch

S

Service des Assurances Sociales et de l'Herbégement-SASH (Služba za socijalna osiguranja i smještaj)

Avenue des Casernes 2
1014 Lausanne
tel. 021 316 51 51
www.vd.ch/vivre-a-domicile

Service des assurances sociales de la Ville de Lausanne

(Služba za socijalna osiguranja grada Lozane), vidi Agence d'assurances sociales (Agencija za socijalna osiguranja)

Universté des seniors

(Univerzitet za starije osobe),
Connaissance 3
Place de la Riponne 5
1005 Lausanne
tel. 021 311 46 87
www.connaissance3.ch

Dokumenti dostupni na internetu (putem pretraživača)

- Memento 3.01: starosne penzije i naknade za bespomoćne od AVS
- Memento 5.01: dodatne usluge na AVS i AI
- Memento 5.02: vaše pravo na dodatne usluge na AVS i AI

Tabele

Za tabele penzija AVS/AI:

www.bsylive.admin.ch/vollzug/documents/view/365/lang:fre/category:23

10.

Glosar

AVIVO

Asocijacija starijih osoba koja se bavi poboljšanjem uslova života starijih osoba.

Bespomoćnost

Trajna potreba za tuđom pomoći za ispunjavanje uobičajenih svakodnevnih radnji zbog zdravstvenih fizičkih i/ili psiholoških problema.

Billag SA

Službeno tijelo sa zadatkom prikupljanja naknada (“taksi”) povezanih sa korištenjem radija i/ili televizije, uključujući putem interneta.

Dob za penziju

Radi se o dobi koju različiti zakoni predviđaju kada možete početi primati usluge penzije: 64 godine za žene i 65 za muškarce; penzija unaprijed ili odgađanje prava na penziju i dalje su mogući.

EU/AELE

Radi se o Evropskoj Uniji, definisanoj kao asocijacija Evropskih zemalja. Ona broji sljedećih 28 članica (EU-28): Austrija, Belgija, Bugarska, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Hrvatska, Italija, Irska, Kipar, Latvija, Litvanija, Luksemburg, Mađarska, Malta, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo.

Velika Britanija odlučila je “izaći” iz Evropske Unije (“Brexit”), s tim da tačan datum još uvijek nije poznat.

AELE je Evropska asocijacija za slobodnu trgovinu i njene članice su Island, Lihtenštajn, Norveška i Švicarska.

Fondovi za kompenzaciju

Zadatak tih institucija jeste da svakodnevno upravljaju pitanjima koja se odnose na osiguranja iz prvog stuba (LAVS - LAI); one upravljaju i osiguranjem od gubitka primanja u slučaju vojne službe ili majčinstva (LAPG) i porodičnim naknadama (LAFam); svaki poslodavac određuje sa kojim fondom za kompenzaciju se povezuje, s obzirom da fond može biti kantonalni ili profesionalni.

Fondovi za penzije

Zadatak tih institucija jeste upravljanje imovinom osiguranika(ca), koja se isplaćuje na platu radnika(ca) od strane poslodavaca, određivanje prava svakog osiguranika(ce) u smislu drugog stuba (LPP) kada se radi o starosnoj, porodičnoj ili invalidskoj penziji.

Fraternité

Radi se o socijalnoj službi koja je aktivna više od 40 godina u domenu migracije. Pružaju mogućnost konsultacija o socijalnim pitanjima čime se šire informacije i savjeti, nude podršku za ispunjavanje administrativnih, socijalnih i pravnih koraka.

LAI

Federalni zakon o invalidskom osiguranju

LACI

Federalni zakon o osiguranju od nezaposlenosti

LAFam

Federalni zakon o porodičnim naknadama

LAPG

Federalni zakon o osiguranju od gubitka primanja u slučaju vojne službe ili majčinstva

LAVS

Federalni zakon o starosnom i porodičnom osiguranju

LAMaI

Federalni zakon o zdravstvenom osiguranju

LCA

Federalni zakon o ugovoru o osiguranju; uređuje ugovore o osiguranju iz trećeg stuba

LPC

Federalni zakon o dodatnim uslugama na AVS i AI

LPP

Federalni zakon o profesionalnoj starosnoj, porodičnoj i invalidskoj penziji

OFAS

Federalni ured za socijalna osiguranja

Oporezivi prihod

Radi se o iznosu koji služi kao osnovica za izračun federalnih, kantonalnih i općinskih poreza.

PDV

Porez na dodanu vrijednost je indirektni porez na potrošnju i naplaćuje se od kupovine robe (odjeća, vozila, hrana) i usluga (frizer, prijevoz, obrok u restoranu).

Penzija

Iznos koji se mjesečno uplaćuje jednoj osobi, općenito od strane socijalnog osiguravatelja, u smislu prvog (LAVS) ili drugog (LPP) stuba.

Pomoćna sredstva

“Alatka” namijenjena da se bar djelomično olakša vizuelne ili slušne teškoće, te teškoće u kretanju neke osobe (povećalo, slušni aparat, štap npr.).

Registrovano partnerstvo

Zajednica dvije osobe istog spola; u Švicarskoj, registrovano partnerstvo se ne može zaključiti između dvije osobe različitih spolova.

Stopa bonusa

Radi se o procentu koji određuje dob osiguranika(ce), množeći koordiniranu platu (platu čiji je iznos između 24.675 CHF i 84.600⁶³ CHF), rezultat koji dovodi do mogućnosti osobe da štedi za penziju.

63 Čl. 8 podstav.
1 LPP

64 Čl. 14 podstav.
2 LPP

Stopa konverzije

Radi se o procentu kojim se množi štednja za penziju stečena u dobi za penziju, određujući tako godišnji iznos penzije u smislu drugog stuba (LPP); iznosi 6,8%⁶⁴ (vrijednost 2017.)

Švicarski fond za kompenzaciju

CSC ima za misiju primijeniti međunarodne konvencije o socijalnoj sigurnosti; on je na raspolaganju državljanima trećih zemalja (vidi EU/AELE) za određivanje prava na starosnu penziju u zemlji iz koje dolaze.

Treća zemlja

Vidi EU/AELE.

Albanais / Shqip
Anglais / English
Bosniaque / Bosanski
Espagnol / Español
Français
Italien / Italiano
Portugais / Português

BUREAU LAUSANNOIS POUR LES IMMIGRÉS
Place de la Riponne 10 - CP 5032 - CH-1002 Lausanne
T +41 (0)21 315 72 45
bli@lausanne.ch - www.lausanne.ch/bli